

STRUCTURI ALE IMAGINARULUI ÎN MITOLOGIA PĂMÂNTULUI

STRUCTURES OF THE IMAGINARY IN THE ROMANIAN MYTHOLOGY OF THE EARTH

BĂLAN Georgiana Alina, prof.,

Liceul Tehnologic „Toma Socolescu”, Ploiești, România

ORCID: 0009-0008-1190-0940

allapryl_me@yahoo.com

CZU: 398.3(498)

DOI: 10.46727/c.29-30-09-2023.p251-260

Abstract. For the religious man, nature is never exclusively „natural”; it is always charged with a religious value. The world presents itself in such a way that, contemplating it, the religious man discovers multiple modalities of the sacred and therefore of the Homo religiosus, who, focusing Mircea Eliade's attention, perceives the space of his existence in a divided way; he lives in two interfering worlds: one full of meaning, sacred, incorporating himself in the signs of primordality, a world that recreates the events that happened in illo tempore and another world, without any substance, lacking in consistency, unsacred. Thus, we can talk about the telluric sensitivity in the Romanian mythology, the Romanian popular beliefs preserving a series of interesting archetypal structures, often found at the confluence of the sacred and the profane.

Keywords: telluric, sacred, profane dichotomy, hierophany.

Pentru omul religios, a locui într-un univers sacralizat este singurul mod real de a trăi. Conștiința unei lumi reale și semnificative este strâns legată de descoperirea sacrului. Prin experiența sacrului, spiritul uman a sesizat diferența dintre ce se revelează ca real, puternic și bogat semnificativ și ceea ce este lipsit de aceste calități, adică distincția dintre sens și scurgerea haotică și periculoasă a lucrurilor, aparițiile și disparițiile fortuite și vide de sens. Un univers sacralizat este unul plin de sensuri; fiecare element al său va avea o semnificație, va fi încărcat de forță magică, va fi o hierofanie, iar una dintre cele mai interesante sau complexe hierofanii este Pământul – spațiul în cadrul căruia se consumă întreaga existență umană, dar și locuință a morților, universul în care omul trece prin moarte către nemurire.

Credințele conservate de tradițiile diverselor popoare și civilizații demonstrează efortul pe care oamenii îl făceau pentru a consacra spațiul existențial, pentru a-l încărca cu semnificații, fiecare element însemnând ceva, reprezentând lumea divină.

Specificul mitologiei românești, indiferent de scenariile mitice absorbite în ierarhia etapelor, are o structură definitivă de tip pastoral, cu o cosmologie păstorească și un panteon prin excelență păstoresc: Dumnezeu este un cioban bătrân sau un baci, Sf. Petru este patronul lupilor, Miorița este oaia oraculară, autoselectată din turmă, ielele apar în poieni, în codru, Zmeii sunt niște războinici chiaburi, proprietari de turme și cirezi, Baba Dochia, pietrificată, își păzește oile. În centrul acestei pastoralități globale, în aproape toate aceste personaje, se aud ecouri din condiția cinegetică: Făt-Frumos, precum adversarii săi, precum zmeii, vânează ca să se întrețină. Dar nu există divinități sau personaje mitice fundamentale în mitologia românească care să fie ocrotitoare ale ogorului, plugului, hambarelor, ale satului, după cum nicio zeitățe populară autohtonă nu patronează cetatea sau pe meșteșugarii ei.

Mitogeneza română s-a oprit la societatea pastorală arhaică; divinitățile complementare târzii (ca Drăgaica și Paparuda), ca și puținele ritualuri agrare (Caloianul), provin din contaminări tardive și nespecifice; în schimb, ritualurile arhaice specifice (Călușarii), personificările meteorologice (Sf. Ilie, Baba Dochia), zânele (Sânzienele) au un statut pastoral consolidat.

Credințele și legendele cosmogonice românești despre facerea pământului pornesc de la o tradiție legendară biblică și urmăresc etapele firești ale construirii pământului de către cele două forțe antinomice, Dumnezeu și Diavolul, permanent în dispută, astfel lăsând să se întrevadă infiltrarea concepțiilor maniheiste și bogomilice.

De fapt, cel care e numit Dumnezeu în credințele populare referitoare la facerea pământului nu are nicio legătură cu Dumnezeu din Biblie, actul său cosmogonic, după observația lui Mircea Eliade, fiind sugerat sau sprijinit de Diavolul mai inteligent. Dumnezeul creștin devine uneori un oarecare *deus otiosus*, lens și nătâng, aproape subaltern al Diavolului.

În ambele *Testamente*, Dumnezeu este divinitatea creatoare a universului văzut și nevăzut, eternă atotputernică, ubicuă, impalpabilă, înțeleaptă și atotștiutoare.

Diavolul, spiritul suprem al răului, este cel care ispitește stabilitatea religioasă și morală a omului și-l răzvrătește perfid contra lui Dumnezeu și a ordinii divine a lumii. *Noul Testament* îi conferă numeroase epitete: acuzator, vrăjmaș, viclean, ispititor, dar și stăpânitor al puterilor văzduhului și spiritul care lucrează în fiii răzvrătirii. Present în toate mitologiile, Diavolul este simbolul răului universal, *primum movens* al ideii de distrugere, adversar al creației și al creatorului, un principiu al haosului. Actul cosmogonic al diavolului relevă, în credințele populare, o oarecare simpatie pentru el, considerându-l ingenios, inteligent și ferm în învoieli.

Retragerea Domnului este cauzată fie de îndepărtarea cerului de pământ, de întreruperea comunicațiilor cer-pământ; în zeul-creator apare oboseala rezultată din efortul creației. Mircea Eliade remarcă, drept caracteristică a zeilor, condiția de *zei retrasi*, întrucât omul primitiv îi uită lesne: asprimile existenței îi constrâng să privească mai ales spre pământ decât spre cer. Formula religioasă *deus otiosus* născută din îndoiala mistică a omului asaltat de mediul natural și social, poate fi interpretată nu ca o contestare directă a zeului în sine, ci ca afirmare a dezinteresului zeului față de destinul fenomenal al lumii. Alături de sprijinul acordat de diavol se remarcă și prezența unor actanți adjuvanți: ariciul – animal chthonian prin excelență, ce-și are vizuina în pământ și a cărui ghemuire l-a făcut încă din paleolitic simbol al matricei feminine; alina, care deține un rol sapiențial în cosmogonia operată de Dumnezeu și, despre care credința creștină afirmă că întruhidează inteligența divină, constituind emblema lui Hristos, materializarea milei, a blândeții și a dreptății divine. Pentru că Pământul este elementul ce fundamentează întreaga existență umană, omul l-a plasat într-un context adecvat. Așadar, Pământul va fi inconjurat de ape. Imaginea pământului protejat de ape este una dintre ipostazele exemplare ale Creației, așa cum este cea a insulei care se manifestă brusc în mijlocul valurilor.

Focul care se găsește în jurul totului este chiar forța vitală, forța purificatoare ce contribuie la modelarea unui univers armonios și asigură perfecțiunea Pământului. De menționat că și aerul este forța primordială aflată în directă relație cu Pământul, protejându-l ca membrana unui ou, un veritabil simbol al vieții.

Opusă focului pe care-l stinge, apa este și complementul ei, pentru că focul provine din lemn, care crește datorită apei. Principiul pasiv și umed opus principiului activ și uscat al focului, apa este asociată cu luna, cu inconștientul, cu visul, în timp ce focul evocă soarele, conștientul, activitatea. Această dualitate simbolică trimite la cuplul original cer și pământ.

Aerul, mediul specific luminii, este intermediarul prin excelență între cer și pământ, dar și între oameni și divinitate, având rolul de mesager al rugilor oamenilor.

În legende cosmogonice, cei doi eroi, Fârtatul și Nefârtatul, scot pământ din fundul apei pentru a crea lumea, după care se odihnesc pe o turtiță de pământ.

Nefârtatul constituie factorul negativ, malefic, al dualității cosmogonice Fârtatul și Nefârtatul, de origine uralo-altaică, venit pe filieră tătaro-țiğănească. Lupta și colaborarea dintre cei doi, dintre zeu și antizeu, se regăsește și în conflictul dintre un Dumnezeu folcloric și Cățelul Pământului.

Divinitate infernală, uneori deținând puteri absolute și trăsături luciferice, orgoliul, inteligența seducătoare, autonomia față de divinitatea supremă, Cățelul Pământului este o ființă mitică aparținând din demonologia primară a folclorului mitologic românesc. O variantă mitologică îi acordă un rol decisiv în cosmogonie. Urzind lumea, Dumnezeu o face prea mare, așa că nu încap sub cer, iar el incapabil de a-și desăvârși opera, trimite albina să îl iscodească pe Cățelul Pământului care însă își păstrează secretul față de iscoadă, până când îl ironizează cu glas tare pe Dumnezeu: „El mă întrebă pe mine ce să fac. Dar de ce nu strânge pământul în mână tot, că s-ar face ici dealuri, colo văii, și ar încăpea”. (Datini, 2017).

În mitul Cățelul Pământului se poate descifra parțial și simbolul autonomizării pământului (ca lume umană) față de Dumnezeu, adică de forțele naturii obiective, în primul rând celeste.

Nefârtatul se joacă noaptea cu pământul și-l face pe șarpe care-l sfătuiește să-l înec pe Fârtat. Acesta se supără, îl prinde de coadă și-l azvârle în hău, menindu-l: „să te încolăcești în jurul pământului de nouă ori și să-l aperi de prăpădul apelor.” (Sibișteanu, Livia Liliana, 2004, p. 92).

Se remarcă realizarea aspectului Genezei prin dinamica contrariilor, actul Creației fiind împlinit prin colaborarea a două ființe antagoniste, a două principii contrarii, pozitiv-negativ, bine-rău.

Mircea Eliade analizează în lucrarea *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, mitul scufundării cosmogonice ce se află la originea lumii. Mitul comportă două motive: motivul oceanic al Apelor primordiale din fundul cărora este adusă sămânța de pământ și motivul dualist al creației lumii prin colaborarea celor două forțe antagoniste.

Interesantă este imaginea Pământului care crește vertiginos dintr-o sămânță ce zace pe fundul apelor și a cărei existență numai Dumnezeu o cunoaște. De remarcat este, în majoritatea versiunilor analizate, colaborarea celor două forțe antagonice – Dumnezeu și Diavolul (Satan, Moartea) – Diavolul apărând în ipostaza de adjuvant și care, de obicei, realizează o triplă scufundare în apele primordiale pentru a lua resturile de lut sau firele de nisip pe care Dumnezeu le sporește.

Personajele prezente în legende, întocmai ca unele personaje din Biblie, nu reușesc totdeauna să îndeplinească porunca lui Dumnezeu și, prin urmare, își atrag diferite pedepse: de pildă, cârțița, după ce a refuzat sarcina de a completa creația inițiată de Dumnezeu cu facerea pământului, este bestemată să nu poată privi cerul. Realizând o analogie cu mitul biblic, al lui

Iona, unul dintre cei 12 profeți minori, autorul unor povestiri moralizatoare în care sunt criticate moravurile și decăderea contemporanilor, Dumnezeu îi cere să se ducă la Ninive, pentru că fărădelegile locuitorilor au ajuns până la fața lui. Însă Iona, în loc să îndeplinească porunca primită, a încercat să se ascundă; s-a îmbarcat pe o corabie ce pleca spre Tarsus, oraș din Turcia de azi, însă Dumnezeu declanșează o puternică furtună.

Fiindcă pământul era mai mare decât cerul, Dumnezeu, sfătuit de arici, l-a micșorat, luând astfel naștere dealurile și văile. Se remarcă aici credința eretică în care se contrazice dogma despre atotputernicia și atotștiința lui Dumnezeu prin imaginarea unei discrepanțe cosmice în geneza biblică, făcând necesar, sub forma unui sfetnic cosmogonic, intervenția unui al doilea act de îndreptare a ceea ce nu a fost bine făcut de la început, credința ce include ideea unui întreg sistem de gândire filozofică bazată pe concepția slăbiciunii umane a lui Dumnezeu.

După credințele poporului român, Dumnezeu cobora la început pe pământ, însoțit de Sf. Petru, însă din cauza păcatelor oamenilor a renunțat la aceste vizite și s-a retras definitiv în cer. Aceasta este o expresie mitică a desolidarizării lui Dumnezeu de răul și de umanitatea păcătoasă: Dumnezeu s-a retras în cer, pentru că oamenii au ales răul și păcatul. În *Noul Testament* există multe referințe despre apostolul Petru, care atestă locul său specific în comunitatea apostolilor. Petru este apostolul pe care Iisus l-a pus la multe încercări; în primul rând, spălarea picioarelor, când Iisus vrea să-i dea un exemplu de slujire, apoi, cu toate că îl neagă pe Iisus în circumstanțe grave, Petru este repus în misiunea sa: „Simone, fiul lui Iona, Mă iubești/ Doamne, tu știi că te iubesc ” (Ioan 21, 15-17). Petru a avut un rol important la Cincizecime și în comunitatea de la Ierusalim. Adus să dea seamă în fața arhierilor, bătrânilor și cărturarilor de la templu, aceiași care îl discreditaseră pe Iisus, Petru subliniază rolul unic al lui Hristos în istoria mântuirii și în constituirea poporului lui Dumnezeu: „...într-un nimeni altul nu este mântuirea, căci nu este sub cer niciun alt nume, dat între oameni ca să ne mântuim noi” (Fapte 4,8-13).

În concepția populară românească, îndurarea divină nu se lasă mult așteptată și nu dezamăgește, pentru că Dumnezeu creează nouă ceruri și nouă pământuri tocmai pentru a-i ajuta pe oameni să se purifice înainte de a-i primi în împărăția sa. Prezența cifrei nouă nu este întâmplătoare. Ultimul din seria cifrelor, nouă anunță un sfârșit și totodată un început, apărând că fiind complet – cifra plenitudinii.

Contrar mitului biblic, legendele românești îl prezintă pe Diavol drept creator al omului; pentru a se răzbuna pentru încercările lui eșuate de a-l pierde pe Dumnezeu, Necuratul creează din pământ omul; folosindu-se de o trestie, suflă în el viață, însă inutil, căci suflarea de viață se pierde. Astfel că se vede nevoit să apeleze la Dumnezeu: este surprinsă aici o idee de o profundă complexitate, aceea a dublului statut ontologic, suflet-trup, fiecare cu origine și destin propriu: trupul, stăpânit de diavol, se află sub povara timpului, proprii fiindu-i boala și efemeritatea, în vreme ce sufletul, stăpânit de Dumnezeu, apare blagoslovit de Dumnezeu cu nemurirea. Astfel, omul e pământ, immanent, un dat material, dar și transcendent, o aspirație spre desăvârșire, o existență spațială și atemporală. Acest cer, cu ierarhia lui divină, cu lumina divină care coboară din treaptă în treaptă, pentru a se întoarce apoi la sursă, care este Dumnezeu, nu-i numără pe oameni din doi în doi, pentru că în fața cerului omul nu este o biată piesă prinsă într-un mecanism care zdrobește, ci este un suflet, un tot, absolut liber în actele sale, demn de prețuit. Iisus a propovăduit iubirea de sine, deoarece nu există ceva mai de preț pe lume decât sufletul: ce va da omul în schimb pentru sufletul său?

În parabola celor zece fecioare, Iisus arăta că fiecare suflet personal are o candelă, fiecare se luminează cu propria sa lumină. Cel ce crede primește și posedă propria lui lumină din credința sa supranaturală, și, la rândul lui, devine dătător de lumină și purtător de har.

Cei care își pun sufletul pentru prietenii lor posedă puteri transformatoare, ei devin *sarea pământului* – simbolul înțelepciunii, lumina lumii, simbolul revelației divine. Persoana, cu experiența sa particulară devine actorul principal, așa cum se vede, de pildă în chemarea apostolilor, care are un caracter personal, intim, de școală spirituală.

Pământul e finit, materia poate fi epuizată prin scindări succesive, până la dispariția ei, ajungând, fără a admite sufletul și a acționa în consecință, la neant. Culoarea inițială atât a pământului, cât și a primilor oameni este neagră, culoare ce simbolizează locul germinațiilor, originea dinaintea exploziei luminoase a nașterii.

O altă credință relatează cum s-a văzut Cain nevoit să-l acopere pe Abel, după ce l-a îngropat cu tot soiul de ramuri și frunze, deoarece pământul era, dimpotrivă, străveziu. Ca rezultat al gândirii antropomorfe a omului primitiv, desemnând un minimum de religie, primul stadiu religios, pământul apare înzestrat cu atribute omenești, jumătate femeie, jumătate bărbat, în ipostaza androgenului, pentru a exprima totalitatea și coincidența contrariilor. Partea feminină, fiind internă, este avantajată, căci, dacă plugul reprezintă o armă amenințătoare pentru stratul

teluric dinafară (pentru partea masculină), trupurile răposaților constituie sursa beatitudinii pentru cea dintâi. Astfel, se distinge funcția funerară a gliei, știut fiind că la poporul român cu o religie preponderent chtonică, morții sunt, de obicei, înhumați și li se construiește o casă a morții, iar numeroasele tradiții ale înhumării sunt asociate cu pregătirea cadavrului (spălare, purificare, împodobire, chiar îmbălsămare), din respect față de pământul matern, în actul de restituție a trupului primit pentru uz limitat. Agricultură, ca tehnică profană și ca formă sacră, de cult, fuzionează cu interesantul cult al morților, marcând solidaritatea acestora cu pământul: morții, ca și semințele, sunt îngropați, pătrund în dimensiunea chtoniană accesibilă; agricultura este, prin excelență, o tehnică a fertilității, iar morții sunt atrași tocmai de acest mister al fecundității. Agricultură este cea care a relevat omului unitatea fundamentală a vieții organice, implicând constelația de imagini femeie-pământ-sămânță, ca structură a imaginarului. În acest context de semnificații, sinteza palingenetică om-plantă asociază situații de excepție legate de evenimentul morții; starea neobișnuită, ieșită din modelul comun, a morții premature, violente, produce înainte de epuizarea valențelor vitale, continuitatea existențială într-o altă stare, în formă vegetală, printr-un evident proces de germinare. Unele variante de basm din ciclul metamorfozelor (conform tipologiei lui L.Șăineanu, din *Basmele românilor*) reformulează această structură arhetipal-simbolică: om-pământ-moarte-regenerare-plantă: uciși, cei doi copii cu părul de aur se transformă în doi brazi/ meri/ peri/gutui, variantele de basm dezvoltând un lanț palingenetic, o succesiune de metamorfoze cu accent pe transformările vegetale încheiate cu revenirea ciclică la forma umană inițială.

Implicații directe sau doar sugerate ale prezenței Pământului sunt surprinse în numeroase datini și sărbători de-a lungul întregului an, care marchează calendarul muncilor, fie agricole, fie pastorale.

La început de primăvară, când natura revine la o nouă viață, oamenii marchează evenimentul prin urări cu caracter augural pentru noul an de muncă, împodobind casele, porțile, întreaga gospodărie cu ramuri verzi, în scop apotropaic. Oamenii se pregătesc pentru începerea muncilor agricole, moment marcat prin obiceiul străvechi cunoscut sub numele de *Crai* în Moldova, *Plugar* în Transilvania, *Tânjauă* în Maramureș, ceremonial pentru invocarea fertilității și a roadelor bogate. Casa celui mai harnic plugar, a celui care iese primul la muncile de primăvară, constituie locul de desfășurare a începutului și sfârșitului acestui ceremonial. De aici, se pornește spre ogoare, cu plugul sau tînjaua frumos împodobite cu verdeață sau panglici

colorate, omagiind astfel pe cel mai harnic fecior, care de multe ori este plimbat cu alai pe ulițele satului. Dus la râu, unde altădată era scufundat în apa cu rosturi fertilizatoare, astăzi doar stropit, el, plugarul, se răscumpără cu o bute de vinars. La casa harnicului gospodar, la întoarcerea din ogor urmează un mare ospăț însoțit de cântece și jocuri. Astăzi o mare extindere a căpătat acest obicei în ținuturile Maramureșului, unde se desfășoară o adevărată sărbătoare ce atrage mulți iubitori de frumos nu numai din ținuturile maramureșene, ci din întreaga țară. Cu rădăcini în timpuri imemorabile, obiceiul constituie o laudă adusă puterii omenești de a supune natura, de a supune Pământul, marcând prin eroul său – cel dintâi arător – capul de anotimp.

Vara, când soarele este tot mai aproape de oameni, când grânele dau în pârg, comunitatea se pregătește pentru un nou moment al ciclului agricol, secerișul. Obicei legat direct de începutul recoltării, Drăgaica sau Sânzienele, desfășurat în ziua de 24 iunie, marchează un nou eveniment pentru viața satelor. Fetele aleg pe cea mai frumoasă dintre ele, numind-o Drăgaica și, cu ea în frunte, merg prin semănături. Împodobită cu panglici și năframe, cu cele mai frumoase spice, ca simbol al fertilității, ea aleargă cântând spre casă, marcând deschiderea rituală și sărbătorească a secerișului. În Transilvania, de Sânziene, fetele aduceau din câmp coronițe din flori de sânziene pe care le aruncau peste case sau le puneau la streșine, sensul fiind cel augural, legat de bunăstarea casei și de viitorul fericit ale fetelor. Treptat, acest cunoscut obicei și-a pierdut din încărcătura ritualică în cea mai mare parte a țării, păstrând însă aspectul de manifestare artistică, cunoscut fiind renumitul *târg de primăvară*. După cum prima zi a seceratului este sărbătorită cu solemnitate, și sfârșitul acestei munci care încununează eforturile de peste an, prilejuiește un ceremonial festiv cu caracter de felicitare și recunoștință. *Cununa, Buzduganul, Peana* sunt obiceiuri ce poartă numele însemnului obiectului simbolic, adică a diferitelor forme de împletituri din cele mai frumoase spice, sub formă de cunună, ca simbol solar și al abundenței, sub formă de buzdugan. Aceste însemne aduse cu alai în gospodărie deveneau adevărate trofee păstrate în casă și în gospodărie, la un loc anume – în grindă, la oglindă, în pod sau în cuib, ca simbol al recoltelor bogate ale pământului. La casa gospodarului, cununa este așteptată cu emoție și bucurie, evenimentul fiind marcat de un bogat ospăț însoțit de cântece și jocuri specifice, adevărate poeme ale muncii pământului. Când muncile s-au încheiat, când turmele coboară la vale și liniștea după trudă se așterne peste sate, încep clăcile, șezătorile și pregătirile pentru sărbătorile de iarnă (constituirea cetelor de colindători, de teatru popular, se învață texte, se confecționează recuzita obiceiurilor de Anul Nou – capra, ursul, căiuții). Obiceiul de a colinda

înseamnă, de fapt, actul de a merge din casă în casă cu urări augurale, de prosperitate a pământului, colindătorii primind daruri.

Complexa spiritualitate românească a preluat simbolul lui *Terra Mater* dar, în același timp, l-a îmbogățit, conferindu-i noi sensuri. Adesea, se întâlnește sincretismul mitului Marii Zeițe, Pământul-Mumă și al Maicii Domnului (datând din perioada creștinismului timpuriu), pe care Biserica Ortodoxă o înalță mai presus de toți sfinții și de cetele îngerești.

Theotokia Maicii Domnului pe care au apărut-o Sfinții Părinți, și pe care biserica o cântă neîncetat, rămâne punctul central în oceanul de slavă cu care a binevoit Dumnezeu să îmbrace făptura prin care a venit la noi. În theotokie, se concretizează întreaga operă de ridicare și preaslăvire a Maicii Domnului. Fecioara Maria rămâne pururea Fecioară (*pământ curat*), restabilind în persoana ei starea feciorelnică a omului din demnitatea primordială, veștejită de neascultarea Evei. Maica Domnului rămâne legată de omenire, care o cheamă neîncetat în rugăciunile ei. Ea se roagă și mijlocește la Fiul ei pentru noi, și revarsă asupra omenirii daruri de bunătați. Mitul Marii Zeițe, integrat celui al creației, va da naștere credințelor legate de călătoriile inițiatice referitoare la drumurile eroilor cunoașterii căutând esența vieții (un răspuns fundamental, nernurirea, iubirea). Așa se face că, la români, Maica Domnului apare în ipostaza mamei iubitoare pornite în căutarea fiului ei pierdut.

Interesant de observat este cum, la români, Pământul-Mumă e viu; totul trăiește indiferent de originea sa. Pământul vorbește la fel ca pietrele, ciolanele pământului care nu cresc pentru că au fost blestemate de Maica Domnului. Este însuflețit de sentimente proprii și de o înaltă moralitate, este binecuvântat, la sfântul pământ să bați mătăni, să te închini și să-l săruți, că pământul ne hrănește și ne ține, din pământ avem hrană, din pământ avem apă, pământul ne încălzește, pământul e mama noastră. Respiră, se mișcă (cutremurele), suportă tot ce e pe el (cum îl răbdă pământul). Este ca un colos antropomorfic (buricul pământului, pânțelele pământului) care, deși are suflet (duhul pământului), duce o viață vegetativă. Dreptul de a primi sau, dimpotrivă, de a respinge în funcție de criterii axiologice, îi este, de asemenea, permis pământului: astfel, dacă pe Sfânta Vărvăra o adăpostește, pe șarpele care a comis păcat, mușcând vreun om sau animal, la Pobrejenie, pământul îl respinge. Calitățile sacre ale pământului pot fi conservate numai respectând un șir de interdicții: pământul nu trebuie bătut cu piciorul, nu este permisă ponegrirea pământului, nu se cuvine a-ți însuși pământul altuia, nici îndeletnicirea olăritului nu trebuie însușită, nerespectarea acestor porunci atrăgând după sine pedepse pe lumea

cealaltă, căci nu se cuvine să trudească lutul pe lut. De asemenea, lutul nu trebuie necinstit, prin luarea de contact cu oamenii impuri, de pildă cu fărâncătoarele, cu femeile lehuze fără moliftă sau cu femeile care nu-și poartă capul acoperit. Starea de puritate constituie o garanție de proximitate și de comunicare cu sacralitatea pământului, iar importanța factorilor de necurățenie este atât de mare, încât această stare este permanent în situația de amenințare. Pământul are dreptul la odihnă, nu trebuie săpat când soarele este drept de amiază, după asfințitul soarelui, dar mai ales noaptea.

În concluzie, în contextul simbolismului pontic de obârșie mitică, implicând sincretismul tradiție păgână – tradiție sacră de tip ortodox, dar și poziția de *insider* – de subiect situat în interiorul sistemului mitic – în registrul unei mentalități fundamentate pe trăirea în sacru, sentimentul de solidaritate cu pământul este starea omului cu experiență ontofilogenetică, cu experiențe religioase sau mitice, reprezentând starea omului care se simte descinzând din marea matrice universală.

BIBLIOGRAFIE

1. ANGELESCU, Silviu. *Mitul si literatura*. București: Univers, 1999, 157 p., ISBN 973-34-0573-6.
2. *Biblia*. Bucuresti: Editura Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Romane, 1997, 1416 p., ISBN 978-973-616-457-6.
3. CHEVALIER, Jean. *Dictionar de simboluri*. București: Artemis, 1994, 1072 p., ISBN POL973-46-1286-4.
4. COCAGNAC, M. *Simboluri biblice*. București: Humanitas, 1997, 420 p., ISBN 973-28-0781
5. COMAN, Mihai. *Mitologie popular românească*, vol. I. București: Minerva, 1996, 234 p., ISBN 978-606-8955-84-1.
6. *Datini. Povești din România de ieri. Cățelul pământului. Datini*, © 2010 [citat 2.09.2023]. Disponibil: <https://datini.blogspot.com/2017/01/catelul-pamantului.html>
7. DURAND, G., *Structurile antropologice ale imaginarului*. București: Univers, 1999, 478 p., ISBN 2000000246925.
8. ELIADE, Mircea. *Tratat de istorie a religiilor*. Bucuresti, 2013, 480 p., ISBN 978-978-9735-65-3
9. SIBIȘTEANU, Livia Liliana. *Apa – element primordial și simbolurile ei în religii*. În: *Revista Zargidava*, VIII, Bacău, © 2009 [citat 02.09.2023]. Disponibil: <https://biblioteca.digitala.ro/>.